

Projekt pn. *Wspieranie przechodzenia ze szkoły na rynek pracy. Innowacyjne modele współpracy publicznych służb zatrudnienia ze szkołami zawodowymi*
nr POWR.04.03.00-00-0011/18

Rekomendacja dla instytucji wdrażających ***innowacyjny model doradztwa zawodowego w szkole kształcenia zawodowego***

Celem poniższego opracowania jest wskazanie katalogu czynników sprzyjających i utrudniających oraz rekomendacji w zakresie wdrożenia innowacyjnego modelu doradztwa zawodowego w szkole kształcenia zawodowego. Składa się ono z następujących części:

- A. Analiza czynników sprzyjających
- B. Identyfikacja barier
- C. Rekomendacje dla PSZ

A. Analiza czynników sprzyjających

Do czynników stymulujących wdrożenie modelu zaliczyć można:

- 1) potrzeby i oczekiwania społeczne podnoszące kwestię konieczności kształtowania wśród uczniów szkół kształcenia zawodowego aktywnych postaw na rynku pracy;
- 2) sytuacja na lokalnym rynku pracy charakteryzująca się dużym zapotrzebowaniem na absolwentów szkół kształcenia zawodowego;
- 3) proinnowacyjna kultura organizacyjna szkoły kształcenia zawodowego;
- 4) ugruntowane wcześniej relacje między szkołą kształcenia zawodowego a powiatowymi urzędami pracy właściwymi dla funkcjonowania szkoły i miejsca zamieszkania uczniów;
- 5) nawiązane i podtrzymywane relacje szkoły kształcenia zawodowego z lokalnymi pracodawcami;
- 6) możliwość realizacji niektórych niestandardowych form wsparcia w ramach budżetu, którym szkoła kształcenia zawodowego dysponuje;
- 7) możliwość przydzielenia każdemu uczniowi w szkole dedykowanego nauczyciela-opiekuna posiadającego kompetencje doradcy zawodowego;
- 8) gotowość doradców zawodowych do rozszerzania stosowanego instrumentarium doradztwa zawodowego w szkole kształcenia zawodowego o nowe formy wsparcia;

Projekt pn. *Wspieranie przechodzenia ze szkoły na rynek pracy. Innowacyjne modele współpracy publicznych służb zatrudnienia ze szkołami zawodowymi*
nr POWR.04.03.00-00-0011/18

- 9) współpracujący ze szkołą i wspierający ucznia w jego wyborach rodzice.

B. Identyfikacja barier

Do czynników hamujących wdrożenie modelu zaliczyć można:

- 1) konieczność pozyskania przez szkołę kształcenia zawodowego dodatkowych środków na realizację części niestandardowych form wsparcia;
- 2) ograniczenia kadrowe i infrastrukturalne z którymi borykają się szkoły kształcenia zawodowego;
- 3) kultura edukacyjna podkreślająca głównie deficyty ucznia;
- 4) nieuzasadniona (z powodów rynkowych lub kompetencyjnych) fiksacja ucznia na pierwotnie obranej ścieżce zawodowej;
- 5) niewielkie umiejętności planowania wśród uczniów;
- 6) niewielkie umiejętności krytycznej analizy informacji wśród uczniów,
- 7) niezajomość wśród uczniów rzeczywistej sytuacji na rynku pracy i prognoz jej rozwoju,
- 8) przekonanie ucznia o braku jakichkolwiek ograniczeń budowania swojej kariery zawodowej,
- 9) przekonanie ucznia o braku jakiegokolwiek wpływu na swoją przyszłość zawodową;
- 10) znikome kompetencje ucznia budowania relacji z otoczeniem poza przestrzenią wirtualną;
- 11) niewielka samodzielność uczniów;
- 12) jedynie powierzchowna znajomość wśród uczniów technologii informatycznych (poza mobilnymi);
- 13) konieczność prowadzenia grupowych form wsparcia w formule zdalnej;
- 14) konieczność nawiązywania relacji z pracodawcami w formule zdalnej.

C. Rekomendacje

W celu skutecznego wdrożenia modelu należy podjąć następujące działania:

- 1) podejmowanie przez szkoły kształcenia zawodowego prób pozyskiwania dodatkowych środków na realizację innowacyjnych form wsparcia uczniów;
- 2) transformację z kultury edukacyjnej podkreślającej głównie deficyty ucznia ku podejściu bazującym na talentach ucznia;
- 3) zaleca się w pracy doradczej całościowe traktowanie ucznia, a nie tylko skoncentrowane na obszarach edukacji i pracy;

Projekt pn. *Wspieranie przechodzenia ze szkoły na rynek pracy. Innowacyjne modele współpracy publicznych służb zatrudnienia ze szkołami zawodowymi*
nr POWR.04.03.00-00-0011/18

- 4) rekomenduje się dwustopniowy schemat prowadzenia procesu doradczego: początkowo weryfikacja trafności wyboru dokonanego na poziomie szkoły podstawowej, a następnie planowanie dalszych kroków;
- 5) proponuje się, by doradca zawodowy w szkole kształcenia zawodowego był „towarzyszem w drodze”, a nie „wyrocznią”;
- 6) zaleca się, aby ostateczna decyzja o kształcie ścieżki zawodowej leżała po stronie ucznia;
- 7) wskazana jest bliska współpraca dedykowanego nauczyciela-opiekuna z pedagogiem szkolnym;
- 8) rekomenduje się zindywidualizowane podejście do ucznia-klienta;
- 9) wskazuje się potrzebę wielokryterialnej diagnozy potencjału ucznia z zastosowaniem zasady soft-career-guidance;
- 10) zaleca się poszukiwanie kompetencji wyróżniającej ucznia i zachęcanie go, by wokół niej budował swoją ścieżkę kariery zawodowej;
- 11) rekomenduje się przygotowywanie ucznia do gotowości do elastycznej modyfikacji pierwotnych zamierzeń, otwartości na zmiany, umiejętności dostrzegania szans, jakie przynosi otoczenie;
- 12) zaleca się kształtowanie u ucznia gotowości do nauki przez całe życie;
- 13) wskazuje się na potrzebę rozwijania u ucznia umiejętności planowania w krótszym i dłuższym horyzoncie;
- 14) rekomenduje się wspieranie ucznia w rozwijaniu kompetencji krytycznej analizy informacji (m.in. na temat sytuacji na rynku pracy);
- 15) zaleca się pracę nad określeniem stref wpływu ucznia, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z jego sytuacji rodzinnej, materialnej, zdrowotnej itp.;
- 16) zaleca się wykształcanie w uczniu umiejętności budowania sieci kontaktów zawodowych i korzystania z nich;
- 17) wskazuje się na potrzebę rozszerzenia dostępnego instrumentarium doradztwa zawodowego w szkole kształcenia zawodowego o niestosowane dotąd formy wsparcia, takie jak: coaching, doradztwo prozdrowotne, selfmarketing, płatne praktyki;
- 18) zaleca się zaznajomienie ucznia z funkcjami instytucji rynku pracy;
- 19) rekomenduje się stałą współpracę szkolnych doradców zawodowych z doradcami zawodowymi z okolicznych urzędów pracy;

Projekt pn. *Wspieranie przechodzenia ze szkoły na rynek pracy. Innowacyjne modele współpracy publicznych służb zatrudnienia ze szkołami zawodowymi*
nr POWR.04.03.00-00-0011/18

- 20) zaleca się zapewnienie uczniowi ciągłości doradztwa kariery m.in. przez płynne przekazanie absolwenta pod skrzydła doradcy w PUP (bezrobotni absolwenci), biura karier uczelni (studiujący) i podejmujących pracę – idea całościowego doradztwa kariery;
- 21) rekomenduje się rozwijanie kompetencji technologicznych uczniów – niezbędnych m.in. do skutecznego prowadzenia doradztwa w okresach pracy zdalnej;
- 22) postuluje się większą otwartość na pracę doradczą w trybie zdalnym, w szczególności wobec uczniów z terenów wiejskich (niwelacja nierówności i ograniczeń wynikających z mniejszej mobilności uczniów) i w formach wsparcia indywidualnego;
- 23) podczas prowadzenia wsparcia w formule zdalnej zaleca się w szczególny sposób dbać o utrzymanie motywacji uczniów.

Projekt pn. *Wspieranie przechodzenia ze szkoły na rynek pracy. Innowacyjne modele współpracy publicznych służb zatrudnienia ze szkołami zawodowymi*
nr POWR.04.03.00-00-0011/18

Rekomendacja dla Publicznych Służb Zatrudnienia wdrażających

innowacyjny model wspierania bezrobotnych absolwentów szkół kształcenia zawodowego w wejściu na rynek pracy

A. Do czynników, które sprzyjają stosowaniu opracowanego rozwiązania przez Publiczne Służby Zatrudnienia zalicza się:

- 1) rosnące deficyty zasobów pracy, problemy pracodawców z zatrudnianiem pracowników z wykształceniem zawodowym, posiadających określony zawód wyuczony
- 2) zainteresowanie urzędu pracy innowacyjnymi programami wspierającymi wejście absolwentów szkół kształcenia zawodowego na rynek pracy, skuteczna tranzycja młodych ludzi z edukacji do pracy to nadal palący i nierozwiązany problem; dotychczasowe rozwiązania instytucjonalne nie są wystarczające
- 3) doświadczenie urzędu pracy w realizacji programów specjalnych
- 4) zainteresowanie lokalnych pracodawców współpracą z urzędem pracy w zakresie zatrudniania absolwentów szkół kształcenia zawodowego
- 5) możliwość zastosowania przez doradców klienta nowych metod i różnorodnych narzędzi diagnostycznych w pracy z absolwentami szkół kształcenia zawodowego
- 6) możliwość zastosowania niestandardowych metod w sytuacji wyczerpania możliwości lub niemożności zastosowania metod standardowych w stosunku do bezrobotnych absolwentów szkół
- 7) możliwość wielopłaszczyznowej diagnozy potencjału i sytuacji bezrobotnego absolwenta szkoły zawodowej/branżowej dzięki wymianie informacji z coachami/trenerami prowadzącymi zajęcia indywidualne i grupowe
- 8) zainteresowanie absolwentów szkół kształcenia zawodowego poprawą swojej sytuacji na rynku pracy, gotowość do podejmowania działań eliminujących bariery związane z podjęciem pierwszej pracy, takich jak: brak adekwatnego doświadczenia zawodowego, słaba znajomość języka obcego, ograniczona mobilność, problemy zdrowotne lub psychologiczne, brak informacji o pracodawcach poszukujących pracowników z określonym zawodem wyuczonym
- 9) możliwość uzyskania zindywidualizowanej pomocy uwzględniającej specyficzne potrzeby bezrobotnego absolwenta

Projekt pn. *Wspieranie przechodzenia ze szkoły na rynek pracy. Innowacyjne modele współpracy publicznych służb zatrudnienia ze szkołami zawodowymi*
nr POWR.04.03.00-00-0011/18

- 10) możliwość skorzystania z atrakcyjnych, innowacyjnych, niestandardowych form wsparcia
- 11) zintensyfikowana pomoc kilku specjalistów (m.in. doradca klienta z PUP, coach, trener selfmarketingu indywidualnego, dietetyk, terapeuta uzależnień, doradca prawny) adresowana do jednej osoby
- 12) możliwość rozbudowy sieci kontaktów społecznych

B) Do czynników, które utrudniają stosowanie opracowanego rozwiązania przez Publiczne Służby Zatrudnienia zalicza się:

- 1) sztywną politykę finansową urzędu pracy w zakresie planu wydatkowania środków
- 2) konieczność spełnienia szeregu warunków ustawowych warunkujących wdrożenie programu specjalnego, umożliwiającego wykorzystanie niestandardowych form pomocy dla absolwentów szkół
- 3) nieprzygotowanie lokalowe oraz w zakresie infrastruktury informatycznej urzędu pracy do świadczenia zindywidualizowanej, ukierunkowanej pomocy dedykowanej bezrobotnym absolwentom szkół kształcenia zawodowego zarówno w formie tradycyjnej, jak i zdalnej (brak zaplecza, biura, pokoju spotkań, brak odpowiedniej infrastruktury informatycznej umożliwiającej świadczenie pomocy i odbywanie spotkań w formie zdalnej)
- 4) trudność w skoordynowaniu harmonogramu usług standardowych z niestandardowymi
- 5) niewystarczające przygotowanie kadry urzędu pracy do udzielania zindywidualizowanego wsparcia bezrobotnemu absolwentowi
- 6) niechęć i opór doradców klienta do podejmowania nowych zadań
- 7) przeciążenie doradców klienta bieżącymi zadaniami
- 8) zjawisko tranzycji prolongowanej wśród młodych osób, odwlekanie decyzji o podejmowaniu zatrudnienia
- 9) szybkie zniechęcanie się młodych ludzi oferowanymi formami pomocy, prokrastynacja i spontaniczność zaawansowana
- 10) niewłaściwa motywacja bezrobotnego absolwenta do udziału w projekcie

Projekt pn. *Wspieranie przechodzenia ze szkoły na rynek pracy. Innowacyjne modele współpracy publicznych służb zatrudnienia ze szkołami zawodowymi*
nr POWR.04.03.00-00-0011/18

REKOMENDACJE

- 1) należy zapewnić odpowiednie pomieszczenie do pracy indywidualnej z bezrobotnym absolwentem (intymność i zaufanie w kontakcie z klientem) i czas pozwalający na odpowiednią współpracę z młodym klientem
- 2) w związku z pandemią Covid-19 konieczne jest doposażenie urzędów w pracy w infrastrukturę informatyczną, tak aby pomoc i kontakt z bezrobotnym absolwentem mógł być realizowany również w formie zdalnej
- 3) zaleca się organizowanie szkoleń kaskadowych pracowników urzędów pracy na temat wdrażanego rozwiązania, pomocne w tym zakresie są: e-book i materiały e-learningowe zamieszczone na platformie współpracy
- 4) skuteczne wspieranie młodych we wchodzeniu na rynek pracy wymaga wcześniejszego dotarcia z informacją do absolwentów szkół kształcenia zawodowego o możliwych formach pomocy, konieczna jest aktywna rekrutacja ze strony doradców klienta w powiatowych urzędach pracy, wykorzystująca różne metody i kanały komunikacji, takie jak: formalne i nieformalne kontakty z nauczycielami, dyrektorami szkół, zamieszczanie odpowiednich informacji w mediach społecznościowych, rozmowy z rodzicami absolwentów, systematyczny przegląd rejestrów bezrobotnych w urzędach pracy
- 5) dużą wagę warto przywiązać do rekrutacji uczestników, osoby biorące udział w programie nie powinny tworzyć grupy homogenicznej, absolwenci powinni być zróżnicowani pod względem płci i rodzaju ukończonej szkoły zawodowej/branżowej, zróżnicowana pod względem wymienionych charakterystyk grupa uczestników programu stwarza lepsze możliwości zastosowania opracowanej innowacji, tj. pomagania w sposób zindywidualizowany i niestandardowy, co daje większe szanse na uzyskanie dobrych i trwałych efektów zatrudnieniowych
- 6) we współpracy bezrobotnych absolwentów z doradcami zawodowymi ważne są regularne kontakty umożliwiające nawiązanie bliższej relacji oraz podtrzymujące pozytywne nastawienie absolwenta do zmiany swojej sytuacji i konsekwencję w działaniu, pandemia Covid - 19 znacząco utrudniła odbywanie tradycyjnych spotkań, co młodzież oceniła negatywnie, dlatego zaleca się by w pracy z młodymi główną formą kontaktu pozostały spotkania tradycyjne *face-to-face*, kontakt zdalny można jedynie stosować jako formę uzupełniającą w określonych okolicznościach, np. sytuacja

Projekt pn. *Wspieranie przechodzenia ze szkoły na rynek pracy. Innowacyjne modele współpracy publicznych służb zatrudnienia ze szkołami zawodowymi*
nr POWR.04.03.00-00-0011/18

epidemiczna, problemy z dojazdem do urzędu pracy ze względu na słabo rozwiniętą sieć transportu, kumulację różnych działań w krótkim okresie

7) istotna jest współpraca i wymiana informacji o uczestnikach między poszczególnymi specjalistami (doradca klienta, coach, trener selfmarketingu)

8) w opinii doradców zawodowych katalog niestandardowych form wsparcia dla bezrobotnych absolwentów warto poszerzyć o wsparcie wizerunkowe oraz bon na zakup odzieży odpowiedniej na rozmowę kwalifikacyjną, wskazano również, że indywidualne doradztwo prozdrowotne warto poprzedzić grupowym webinarium na temat zdrowego stylu życia, dopiero potem ewentualnie kierować bezrobotnych do specjalistycznych usług i świadczeń, dopracowania i ponownego przetestowania w normalnych okolicznościach wymaga forma polegająca na zapewnieniu absolwentowi mentora u pracodawcy organizującego staż

9) wśród bezrobotnych absolwentów istnieje duże zapotrzebowanie na programy rozwoju kompetencji miękkich, samoocena tych kompetencji stanowiła dla młodych dużą trudność, jednocześnie młodzież za główną korzyść płynącą z udziału w testowanym rozwiązaniu uznała możliwość doskonalenia kompetencji społecznych oraz wzrost motywacji do działania

10) wśród absolwentów kształcenia zawodowego zauważalne również były deficyty w zakresie umiejętności technicznych, np. w niektórych przypadkach problem stanowiło wysłanie maila z życiorysem w załączniku, zaleca się zatem organizowanie warsztatów z zakresu edukacji cyfrowej

11) pandemia utrudniła absolwentom uczestnictwo w niektórych niestandardowych formach wsparcia, zdalna formuła niekorzystnie oddziaływała na indywidualne działania doradcze oraz niektóre zajęcia edukacyjne i rozwojowe, przy organizowaniu tego typu zajęć dopuszcza się formę zdalną, jednak przy zachowaniu odpowiednich proporcji

12) skuteczne wsparcie bezrobotnych absolwentów w wejściu na rynek pracy wymaga odpowiedniej ilości czasu, zależy to jednak od indywidualnych potrzeb danej osoby, należy unikać kumulowania zbyt wielu działań w zbyt krótkim okresie; staranne, spójne i logiczne zaplanowanie działań może skutecznie zapobiec zmęczeniu i zniechęceniu bezrobotnych absolwentów do uczestnictwa w programach pomocy

Projekt pn. *Wspieranie przechodzenia ze szkoły na rynek pracy. Innowacyjne modele współpracy publicznych służb zatrudnienia ze szkołami zawodowymi*
nr POWR.04.03.00-00-0011/18

Rekomendacja dla instytucji wdrażających

innowacyjny model współpracy publicznych służb zatrudnienia ze szkołami kształcenia zawodowego

A. Analiza czynników sprzyjających

- 1) przekonanie, że współpraca między szkołami kształcenia zawodowego a powiatowymi urzędami pracy jest możliwa i może przynosić zakładane rezultaty;
- 2) przekonanie, że na współpracy mogą zyskać obie instytucje, ich pracownicy oraz uczniowie,
- 3) świadomość, że współpraca wymaga niewielkich nakładów dodatkowej pracy u obu stron (szkół i PUP);
- 4) fakt, że większość szkół kształcenia zawodowego utrzymuje choć incydentalny kontakt z instytucjami rynku pracy, w szczególności z powiatowym urzędem pracy,
- 5) przekonane do współpracy kierownictwo PUP i szkół,
- 6) co najmniej dostateczne przygotowanie technologiczne współpracujących placówek umożliwiające efektywną kooperację zdalną;
- 7) wyposażenie nauczycieli i doradców PUP w *know-how* w zakresie prowadzenia doradztwa zawodowego w formule on-line;
- 8) silne więzi placówki edukacyjnej z rodzicami uczniów.

B. Identyfikacja barier

- 1) istnienie przymusu administracyjnego kooperacji, w miejsce rzeczywistej woli współpracy między pracownikami szkół kształcenia zawodowego i PUP,
- 2) przebodźcowanie i zagubienie młodzieży będącej klientem działań doradczych opartych na międzyinstytucjonalnej współpracy;
- 3) nadaktywność projektowa uczniów i nauczycieli szkół, której towarzyszy brak motywacji do podejmowania kolejnych wyzwań;
- 4) niewspółpracujący lub narzucający swoją wizję rozwoju kariery dziecka rodzice uczniów szkół uczestniczących we współpracy z PUP;
- 5) brak zaangażowania na którymś ze szczebli współpracy podmiotów analizowanych instytucji;

Projekt pn. *Wspieranie przechodzenia ze szkoły na rynek pracy. Innowacyjne modele współpracy publicznych służb zatrudnienia ze szkołami zawodowymi*
nr POWR.04.03.00-00-0011/18

- 6) rozproszenie terytorialne PUP, szkół i uczniów szkoły;
- 7) wobec konieczności realizowania założeń współpracy w okresie pandemii – słabsze oddziaływanie doradców PUP na rodziców; dodatkowe zadania dla urzędników PUP w czasie pandemii; niechęć niektórych osób do prowadzenia działań zdalnie.

C. Rekomendacje

- 1) zaleca się wypracowanie autentycznej woli współpracy obu stron przez podkreślanie korzyści dla wszystkich interesariuszy;
- 2) podkreślić należy znaczenie sprzyjającej kultury organizacji: zaangażowanie kierownictwa obu jednostek jest kluczowe dla utrzymania współpracy;
- 3) trwała współpraca powinna zostać nawiązana na każdym szczeblu: kierownictwo–kierownictwo, doradcy–doradcy oraz uczniowie–doradcy;
- 4) warto wykorzystywać osobiste spotkania pracowników i uczniów z doradcami PUP, o ile fizyczna odległość między instytucjami temu sprzyja;
- 5) zaleca się zaangażowanie pedagoga szkolnego, który zna sytuację osobistą uczniów, często ma już nawiązane relacje z uczniem i jego zaufanie; dzięki temu przejmuje rolę mediatora między uczniem a doradcą PUP;
- 6) rekomenduje się podnoszenie zaangażowania uczniów dzięki: przedstawianiu korzyści z uczestnictwa w doradztwie PUP, budowaniu poczucia, że są dostrzeżeni, wysłuchani, że ich sprawy nie są bagatelizowane, nietraktowanie uczniów z góry;
- 7) proponuje się doradztwo prowadzone w nurcie nowoczesnym, w którym doradca towarzyszy uczniowi w drodze, nie narzuca gotowych „najlepszych” rozwiązań;
- 8) zaleca się pracę nad zmianą perspektywy uczniów odnośnie do podjętej przez nich decyzji zawodowej;
- 9) ważne jest zbudowanie przed uczniem i jego rodzicami wizerunku doradcy szkolnego i doradcy PUP jako wiarygodnego źródła informacji zawodowej;
- 10) rekomendować należy uświadomienie uczniów odnośnie do roli współczesnego PUP i pojęcia aktywnego bezrobocia;
- 11) proponuje się wskazanie do współpracy z daną szkołą delegowanego doradcy w PUP znanego uczniowi z imienia i nazwiska, dzięki czemu nie jest zagubiony, speszony w urzędzie.